

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה י.

עין משפט נר מצוה

גב א מיי פ"ט מהל' נטע
דבני הל' (ו) ונן י סמג
עשיר (קלט) וקלט' טושי"ע
י"ד קי רצ"כ סעי' ד ה:
גב ב מיי פ"ח מהל'
מנשה הקבוצות הל' ד
סמג עשיר קפג:

רבינו חננאל

(פחות) ופירות נטיעה זו
אסורין עד יום חמשה
עשר בשבט, אם לערלה
ערלה אם לרבעי רבעי.
מנא לן דכתיב שלש
שנים יהיה לכם ערלים
לא יאכל ובשנה הרביעית
יהיה כל פרי, מדקא
מסיק לא יאכל ובשנה
הרביעית, ולא מפסיק הי
ניחה, שמעתי מיהנה פעמים
שבאת רביעית ואסורין
משום ערלה, כגון שנטע
פחות משלשים יום לפני
ראש השנה, והא (דחג)
דחגו רבנן דלא כ"י מאיר,
דאי ר' מאיר האמר יום
אחד בשנה חשוב שנה,
דחגו ר' מאיר לא אמר
ר' מאיר יום אחד בשנה
חשוב שנה אלא בסוף
שנה כדתנן בן כ"ד חודש
ויום אחד, תחשוב לו
יום להשלימו שלש שנים.
אבל בתחלת שניו, כגון
היא נטיעה ויבוא בה
שלשים יום בעי' לעלות
לו שנה, אמר רבא ק"ו,
ומה נידה שאין תחילת
היום עולה לה בסופה,
פרי' יום שביעי לנידתה
אסורה כל היום שאמר
שבעת ימים תהיה בנדתה
וקימא לן תהיה בנדתה כל
שבעה, (א) כל יום השביעי,
ולא אמרין מקצת היום
ככלו, ואמרין מקצת היום
בכולו בתחילת נידתה,
שאם ראה שעה אחת
מן היום משלמת ששה
ימים אחרים וטהורה
היא, שנה שיום אחד
עולה לה (ב) בסוף שניו,

(א) אולי י"ל דמתי שבעת
ימים תהיה בנדתה תהא
בנדתה כל שבעה יום יום כו.
(ב) נראה דמתי כלן ו"ל עולה
לה בסוף שנים שיום אחד
עולה לה בסוף השנים וכו'

ופירות נטיעה זו אסורים כו. ואף על פי שאמרנו עלתה לו שנה אם נטעו זה פירות לאחר ר"ה של שנה (א) שלשית מיד עדיין אסורין הן עולמית משום ערלה שאע"פ שר"ה תשרי לנטיעה ט"ו צבצט ר"ה לאילן חו כצר נעשית אילן לפיכך אין שנתה מתחדשת לנחת מדי ערלה עד ט"ו צבצט אבל משם ולהלן לא יחנטו זה פירות דין רבעי עליהם לאכול צירושלים וצט"ו לשנה הבאה יאלו מדי רבעי פירות המנוטים זה מכלן ואילן לכן הועילו לה ל' שלפני ר"ה שממחר התירה מט"ו צבצט ועד ר"ה: **מנא הני מילי.** ששנות ערלה ורבעי נמשכין לאסור פירות המנוטים קודם ט"ו צבצט לאחר שכלו שלש שני ערלה: **ומטו זה.** יש מטוין ומכריעין בשמועה זו לאומרה משמיה דרבי ינאי: **ובשנה הרביעית.** ו"ו מוסיף על ענין ראשון יהיה לכם ערלים אף צמון שנה הרביעית: **ובשנה החמישית.** תאכלו את פרי מוסיף על ענין רבעי דקליק מיינה: **פעמים שצבצט.** כגון אם מיהרו פירותיו לחנוט צבציעית לפני שצט ועדיין אסורים משום ערלה אסורין צבצעה עולמית: **פעמים שצבציעית כו.** כגון פירות שחנטו זה קודם שצט טעוין חלול

הא א אמרי' יום אחד בשנה חשוב שנה. השתא לא ידע הא דמסקין צבצט דל' לקליטו: **בן ב"ד** חדש ויום אחד. סמס פר צן שלש דקמתי סיפא והאי יום אחד משום דיום אחד צבציעית חשוב שנה ולר"א ל' וכל אותו יום ל' אין דינו לא כצן צבציעית ולא כפר מדי דהוא אפלטנא צבציעית דחולין (ד) **ג. וסא** דלציטריך או לרצויי ושמא התם שאני צבציעית צב"ק דפרה (משנה א) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש ולא קמתי הכי גבי פר ולא לכל מילי אמרין דיום אחד צבציעית חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעת לעת צבציעין כדתנן צב"ק יולא דופן (גדה ד' מה) צן ט' שנים ויום אחד צן י"ג שנה ויום אחד צב"ק צ"ב שנה ויום אחד דאחור יום אחד כדי להשלים מעת לעת צבציעית ג' שנים ויום אחד פליגי תנאי צבציעית (שס ד' מה): **דלר"מ** אפי' צבציעית שנים ויום אחד מתקצרת צבציעית דכבש א' שלימות דמיא דיום אחד חשוב שנה וחכמים צנו צבציעית ג' ויום אחד דמעט לעת צבציעין: **עג"ל** חשבון בן בקר בן שתיים פר בן ג'. ע"כ צן צבציעית צבציעית: **עג"ל** חשבון היינו עגל בן בקר ולא פר בן צן צבציעית כדמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן משיח דתניא פר יכול אפילו זקן ת"ל צן אי צן יכול קטן ת"ל פר הא כילד צן ג' כדכרי חכמים ר"מ אומר אף צן ארבע צן חמש כשרים ותניא דתנן צב"ק דפרה (משנה ב) ר' יוסי הגלילי אומר פרים צני שנים שנאמר ופר שני צן צבציעית תתקן לחטאת ויח"א אף צני ג' ר"מ אומר א' צני ארבעה וחמשה כשרים לחטאת ומשחי ר"מ כפר אפילו צני שמי שמי דהא מוסיף ארבי יוסף הגלילי והכא משמע מדעגל צן בקר לר"מ צן שנים פר צן צבציעית ג' אבל פחות מצן ג' לא ו"ל דאף דקאמר ר"מ צבציעית פרה (שס) ארבע קאי ולא אר' יוסף הגלילי ובתורת כהנים מתני דר' יוסף הגלילי צבציעית צבציעית דר"מ וחכמים ורצנן דהתם לאו רצנן דפרה:

ו"א ק"ו הוא ומה נדה שאין תחילת היום עולה לה בסופה שנה אחד עולה לה בסופה אינו

ג. וסא דלציטריך או לרצויי ושמא התם שאני צבציעית צב"ק דפרה (משנה א) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש ולא קמתי הכי גבי פר ולא לכל מילי אמרין דיום אחד צבציעית חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעת לעת צבציעין כדתנן צב"ק יולא דופן (גדה ד' מה) צן ט' שנים ויום אחד צן י"ג שנה ויום אחד צב"ק צ"ב שנה ויום אחד דאחור יום אחד כדי להשלים מעת לעת צבציעית ג' שנים ויום אחד פליגי תנאי צבציעית (שס ד' מה): **דלר"מ** אפי' צבציעית שנים ויום אחד מתקצרת צבציעית דכבש א' שלימות דמיא דיום אחד חשוב שנה וחכמים צנו צבציעית ג' ויום אחד דמעט לעת צבציעין: **עג"ל** חשבון בן בקר בן שתיים פר בן ג'. ע"כ צן צבציעית צבציעית: **עג"ל** חשבון היינו עגל בן בקר ולא פר בן צן צבציעית כדמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן משיח דתניא פר יכול אפילו זקן ת"ל צן אי צן יכול קטן ת"ל פר הא כילד צן ג' כדכרי חכמים ר"מ אומר אף צן ארבע צן חמש כשרים ותניא דתנן צב"ק דפרה (משנה ב) ר' יוסי הגלילי אומר פרים צני שנים שנאמר ופר שני צן צבציעית תתקן לחטאת ויח"א אף צני ג' ר"מ אומר א' צני ארבעה וחמשה כשרים לחטאת ומשחי ר"מ כפר אפילו צני שמי שמי דהא מוסיף ארבי יוסף הגלילי והכא משמע מדעגל צן בקר לר"מ צן שנים פר צן צבציעית ג' אבל פחות מצן ג' לא ו"ל דאף דקאמר ר"מ צבציעית פרה (שס) ארבע קאי ולא אר' יוסף הגלילי ובתורת כהנים מתני דר' יוסף הגלילי צבציעית צבציעית דר"מ וחכמים ורצנן דהתם לאו רצנן דפרה:

ו"א ק"ו הוא ומה נדה. מריש פירקין ל"ק מדי דכפרישית התם (ד) צ: ד"ה אצל: **שנים** שיום אחד עולה להם בתחילתן אינו דין שיום אחד עולה להם בסופן. האי תחילתן היינו תחילת שנה וסוף חשבון והאי סופן היינו סוף שנה ותחילת חשבון ו"א"ת וזה תוכיח שהיא אפכא מנדה שאין סוף היום עולה לה בתחילתה שזהו מנהג צבציעית כדאיתא בריש פרק צנות כותים (גדה ד' מה) ורצ ככותאי אמרה לשמעתיא ופ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי צבציעית כילד זולין (פסחים ד' פא). דלמרינן מקצת היום ככולו דלא מנאי למשכח עומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מאכל וזהו גדולה נמי לא משכחת אלא צבציעית או צבציעית ו"ל דהאי ק"ו דהכא לרצנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו לרצנן קשיא דהיינו נמי דלבי תחילת צבציעית מטמאה למפרע מ"מ צין דשריא לשמש לאחר צבציעית מיד מדאורייתא אי לא משום דלמסור רצנן שמא תבא לידו ספק דלמרינן צבציעית דגדה (ד' עב. וסא) ע"כ עולה לה תחילת היום דאי לאו הכי וספירה לה ז' ימים ואחר תטהר אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא ונראה דלא דמיא זבה להני דהא אימיה נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דכבר ראתה ואע"פ דצבציעית יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן צבציעית נדה (דף עב.) מדכתיב יהיה אצל הכא אחר תטהר כתיב דדרשין שלא תהא עומאתה מפסקת אצל תחילת היום דין הוא שיעלה צבציעית דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור ו"א"ת ואמאי דחיק לאשכוחי זבה גמורה לר' יוסי צבציעית צין השמשות הא משכחת לה צבציעית צבציעית לילה לאו ספירה היא כדאיתא צב"ק דמגילה (ד' ב. וסא) ו"ל דחיק אזהר צבציעית משום דכתיב כל ימי וזבה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבהו צבציעית נדה (שס) אימא צבציעית תהוי וזהו צבציעית דהוריות (ד' ד.) נמי גבי צבציעית דלמ"ד זבה לא הוי אלא צבציעית ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא זבה צבציעית היכי משכחת לה ועוד דכי מעני

ופירות נטיעה זו אסורים כו. ואף על פי שאמרנו עלתה לו שנה אם נטעו זה פירות לאחר ר"ה של שנה (א) שלשית מיד עדיין אסורין הן עולמית משום ערלה שאע"פ שר"ה תשרי לנטיעה ט"ו צבצט ר"ה לאילן חו כצר נעשית אילן לפיכך אין שנתה מתחדשת לנחת מדי ערלה עד ט"ו צבצט אבל משם ולהלן לא יחנטו זה פירות דין רבעי עליהם לאכול צירושלים וצט"ו לשנה הבאה יאלו מדי רבעי פירות המנוטים זה מכלן ואילן לכן הועילו לה ל' שלפני ר"ה שממחר התירה מט"ו צבצט ועד ר"ה: **מנא הני מילי.** ששנות ערלה ורבעי נמשכין לאסור פירות המנוטים קודם ט"ו צבצט לאחר שכלו שלש שני ערלה: **ומטו זה.** יש מטוין ומכריעין בשמועה זו לאומרה משמיה דרבי ינאי: **ובשנה הרביעית.** ו"ו מוסיף על ענין ראשון יהיה לכם ערלים אף צמון שנה הרביעית: **ובשנה החמישית.** תאכלו את פרי מוסיף על ענין רבעי דקליק מיינה: **פעמים שצבצט.** כגון אם מיהרו פירותיו לחנוט צבציעית לפני שצט ועדיין אסורים משום ערלה אסורין צבצעה עולמית: **פעמים שצבציעית כו.** כגון פירות שחנטו זה קודם שצט טעוין חלול

אצל אם אירחה מנייטתה עד לאחר ר"ה לא יחנטו זה פירות מל' יום לא עלתה לו שנה דלא כרבי ינאי. הא דקמתי לעיל פחות מל' יום לא עלתה לו שנה דלא כרבי מאיר: **עגל צן שנה.** דכתיב (ויקרא ט) עגל וכבש צני שנה: **צן צבציעית.** של שמיני למלואים שנאמר (שס) קח לך עגל צן צבציעית לחטאת: **צן שנים.** שנאמר קח לך עגל צן צבציעית לעולה תמימים. והכי תניא לה בתורת כהנים השנה צן צבציעית ואלו לעולה תמימים אף צבציעית (ט): **פר.** אפילו כבש פר צן צבציעית לא יקרא פר צבציעית מנא: **די קאמר ר"מ צבציעית שנים.** כגון יום אחד צבציעית שנים שהיא סוף הכשר שמיני של פר: **אצל צבציעית שנים.** כגון שנה ראשונה של נטיעה שהיא תחילת מנין שני ערלה לא אמר: **ומה נדה שאין תחילת היום עולה לה בסופה.** שנאמר (שס טו) שבעת ימים תהיה בנדתה תהא בנדתה כל ז' ולא תאמר מקצת יום שביעי ככולו ותטבול ציום: **סוף היום עולה לה בתחילתה.** שאם ראתה סמוך לשקיעת החמה עולה לה יום זה צ' ימי נדה ואינה לריכה למנות אלא ז' והוא. וצנדה דלורייתא קאמר שאינה זקוקה לנקיים שלא הצריעה תורה ספירת ז' נקיים אלא לזבה אצל לנדה אצל ראתה כל ז' ופסקה עם שקיעת החמה עוצלת לערב עכשיו החמירו צנות ישראל על עגמם להחזיקן בצפק זיבות לטעון ז' נקיים בלא דם ואין יום שפוסקת בו עולה לה למנין ז'. והרבה טעו בשמועה זו לנמוד מכלן לפסור יום שפוסקת בו למנין ז' נקיים שהיו מפרשים סוף היום עולה לה בתחילתה דסוף יום שפוסקת בו עולה לה ראשון לז' נקיים חו מדת צנות כותים הוא ששנינו צנה (גדה דף ג.) יום שפוסקת בו סופרת למנין ז': **ה"ג שנים שיום אחד עולה להם בסופו כו.** שנים הקצוצין לכל דבר שיום אחד עולה להם בתחילת שנה אחרונה צבציעית דכתיב:

כותים כדאיתא בריש פרק צנות כותים (גדה ד' מה) דיום שפוסקת בו סופרתו למנין ז' דלע"ג דפרין עלה אגן נמי נספריה לא קיימא לן הכי מדפרין צבציעית דגדה (ד' טט.) ורצ ככותאי אמרה לשמעתיא ופ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי צבציעית כילד זולין (פסחים ד' פא). דלמרינן מקצת היום ככולו דלא מנאי למשכח עומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מאכל וזהו גדולה נמי לא משכחת אלא צבציעית או צבציעית ו"ל דהאי ק"ו דהכא לרצנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו לרצנן קשיא דהיינו נמי דלבי תחילת צבציעית מטמאה למפרע מ"מ צין דשריא לשמש לאחר צבציעית מיד מדאורייתא אי לא משום דלמסור רצנן שמא תבא לידו ספק דלמרינן צבציעית דגדה (ד' עב. וסא) ע"כ עולה לה תחילת היום דאי לאו הכי וספירה לה ז' ימים ואחר תטהר אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא ונראה דלא דמיא זבה להני דהא אימיה נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דכבר ראתה ואע"פ דצבציעית יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן צבציעית נדה (דף עב.) מדכתיב יהיה אצל הכא אחר תטהר כתיב דדרשין שלא תהא עומאתה מפסקת אצל תחילת היום דין הוא שיעלה צבציעית דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור ו"א"ת ואמאי דחיק לאשכוחי זבה גמורה לר' יוסי צבציעית צין השמשות הא משכחת לה צבציעית צבציעית לילה לאו ספירה היא כדאיתא צב"ק דמגילה (ד' ב. וסא) ו"ל דחיק אזהר צבציעית משום דכתיב כל ימי וזבה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבהו צבציעית נדה (שס) אימא צבציעית תהוי וזהו צבציעית דהוריות (ד' ד.) נמי גבי צבציעית דלמ"ד זבה לא הוי אלא צבציעית ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא זבה צבציעית היכי משכחת לה ועוד דכי מעני

(א) [לעיל ב: וס"ג, ב] ז"ל
וב"ה, א ז"ל אמה,
(ד) [לעיל דלמרינן].

תורה אור השלם

1. ובשנה הרביעית יהיה
כל פרי קדש הלולים
לך:
ויקרא יט כד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופירות
כו' של שנה הרביעית
מיר. י"ב כולמר קודם ט"ו
צבצט: (ב) ד"ה צן שנים
כו' אף צבציעית. י"ב פי'
מנא כתיב תמיים ככל אחד
ואחד וכתיב תמימים משמע
שהשנה אחת לגמרי דכשם
שהשנה אחת בתמימת השנה
אחת אף צבציעית ואלו צן
שמי שנים ומכשכש צן שנה
אין צן שמי שנים הוא אף
עגל צן צבציעית כתיב
להליל צבציעית כתיב תמיים
תמימים אף צבציעית ע"ש
דף י: